

‘We mogen geen slechte prestatie leveren’

De brandweer is één van de vanzelfsprekendste en bekendste onderdelen van de overheid. “Je moet altijd klaar zijn voor het leveren van een topprestatie”, stelt Hans Zuidijk, commandant van de brandweer in Alphen aan den Rijn. De afschaffing van het functioneel leeftijdsontslag, dat brandweermensen het recht gaf op hun 55ste vervroegd met pensioen te gaan, is volgens Zuidijk “niets minder dan een cultuurschok”.

door: Gabor Mooij

Bij de brandweer van Alphen aan den Rijn werken in totaal 85 mensen. Hiervan zijn er 40 ‘beroeps’ en 45 vrijwilliger. Hans Zuidijk (39) zwaait sinds 2000 de scepter over het Alphense brandweerkorps. Hoe ziet het werk van zijn brandweermensen eruit?

“Allereerst is er natuurlijk het helpen bij branden en verkeersongevallen. Dit noemen we het repressieve werk. Hiervoor moeten we het hele etmaal klaar staan.”

Naast het repressieve werk doet de Alphense brandweer ook aan preventie. “We hebben vier mensen in dienst die overleggen met architecten, de gemeente en aannemers over de veiligheid van nieuwe en bestaande panden. Ze kijken daarbij onder andere naar de nooduitgangen, de brandwerendheid van materialen en de aanwezigheid van brandblusapparaten. Ook beoordelen ze de veiligheidssituatie van evenementen.”

Shifts

Het repressieve werk gebeurt via shifts van 24 uur met teams van minimaal acht mensen. “Zij beginnen ’s ochtends om 8:00 uur en werken tot 8:00 de volgende ochtend door. Daarna hebben ze twee dagen vrij tot de volgende shift. Er zijn drie teams, waarvan er iedere dag eentje een shift draait. Per shift is in Alphen aan den Rijn gemiddeld één vrijwilliger ingedeeld.”

Tijdens de shifts kunnen de brandweermannen – en vrouwen, er werken vijf vrouwen bij de Alphense brandweer, uitrusten in éénpersoons slaapkamers. Verder is er ruimte voor onderhoudswerk, oefeningen en inventarisaties tijdens de shifts. Zuidijk geeft wat voorbeelden. “We hebben een speciale werkplaats waar de adembeschermingsapparatuur wordt onderhouden. Verder hebben we een eigen fitnessruimte waar het personeel kan trainen en houden we de bereikbaarheidsdata in de stad bij. Als er een melding binnenkomt, laten we die werkzaamheden direct ‘vallen’ om op de auto te springen.”

De laatste jaren is er minder ruimte voor de neventaken. “Dit komt door de verbreding van ons takenpakket. Zo laten we bijvoorbeeld schilderwerk dat we vroeger zelf deden nu door een schildersbedrijf uitvoeren.”

Speciaal

Het werk van de brandweer roept snel een romantisch beeld op. Hoe speciaal is het werk van een brandweerman of -vrouw eigenlijk? “Het heeft altijd een onverwachte kant. Ongelukken en branden kondigen zich nou eenmaal niet van tevoren aan”, vertelt Zuidijk. “Daarnaast denk ik dat er geen andere gemeentelijke afdeling is waarvan het nut zo voor de hand ligt als dat van de brandweer. Ook is het veelzijdig werk. Je leert en doet van alles en je maakt veel mee.”

Bij dat meemaken horen ook emotioneel belastende of zelfs traumatische belevenissen. “Voor onze mensen die met slachtoffers worden geconfronteerd, hebben we een eigen bedrijfsopvangteam. Dat bestaat uit speciaal hiervoor opgeleide brandweermensen. Hun collega’s die bij hun werk iets ernstigs hebben meegemaakt, kunnen hun hart bij hen uitstorten. Veel meer dan vroeger stimuleren we de medewerkers open te zijn. De bedrijfsopvang is meestal voldoende en anders schakelen we deskundigen van buitenaf in.”

Zuidijk is blij dat het brandweerkorps van Alphen aan den Rijn de laatste jaren geen doden ter betreuren heeft gehad, maar maakt duidelijk dat ervaringen bij andere korpsen veel impact hebben. “De afgelopen zestien jaar zijn er in Nederland 23 brandweermensen tijdens de uitoefening van hun beroep om het leven gekomen. Dat is erg veel. De laatste keer was in maart 2003. Drie brandweermensen kwamen om het leven in Haarlem toen ze bedolven werden onder een muur in een kerk. In die tijd stonden de VS op het punt Irak binnen te vallen, maar bij ons in de kazerne was dit ongeval het gespreksonderwerp van de dag.”

Meldingen

“Bij het begin van de dienst krijgt iedereen een nummer”, zegt Zuidijk als hem naar de voorbereiding op een brand- of ongevalmelding wordt gevraagd. “De nummers 1 en 2 zijn voor de aanvalsploeg. Zij zijn degenen die het eerste bluswerk op zich nemen of als eersten met gereedschap aan de gang gaan bij een ongeval. De 3 en de 4 behoren toe aan de waterploeg. Dat zijn de mensen die de bluswatervoorziening verzorgen of de aanvalsploeg ondersteunen bij een ongeval. Daarnaast is er per shift een chauffeur en een bevelvoerder aangewezen. Dan zijn er nog twee mensen die het hulpvoertuig bemannen dat eventueel mee moet rijden of voor de autoladder.” De laatste is het pronkstuk van de brandweer in Alphen aan den Rijn. Het is een zes meter lange brandweerwagen met een ladder van dertig meter lang.

Wat gebeurt er als er een melding binnenkomt? “Dan moeten we binnen een minuut uitrukken. Dat wil zeggen dat de brandweermensen binnen die tijd hun pak met laarzen aangetrokken moeten hebben.” Ook vanuit hun slaap moeten ze binnen een minuut in de wagen kunnen zitten. “De slaapkamers bevinden zich vlak bij de garage.”

Zuidijk legt uit dat de meldingen binnenkomen bij een alarmcentrale in Leiden, die deze weer doorgeeft aan de brandweer. “Deze centrale werkt alle meldingen af voor de regio Hollands Midden, dat is het gebied rond Alphen aan den Rijn, Gouda en Leiden. Iedere brandweerman krijgt de melding binnen op een ontvanger met display. Op de display staat het adres waar de calamiteit plaatsvindt. Ook staat er centraal in de garage een grote lichtkrant waarop de melding verschijnt.”

Er komen in Alphen aan den Rijn per jaar 1000 meldingen binnen, waarvan bij 55 procent echt iets aan de hand is en waarvan het bij 45 procent om loos alarm gaat. “Van de 550 gevallen per jaar waarbij echt iets aan de hand is”, licht Zuidijk toe, “is de helft een brand en gaat het bij de andere helft om hulpverleningen. Dat zijn verkeersongevallen, vastzittende liften, stormschade en wateroverlast.”

De Alphense brandweercommandant ergert zich aan het hoge percentage loos alarm, “Meer dan één keer per dag rukken we voor niets uit. Dat komt met name door de automatische brandmeldinstallaties. Deze slaan al aan als iemand in de nabijheid staat te roken. Het signaal van zo’n installatie komt direct terecht bij de meldkamer die ons dan inschakelt.”

Hij beschouwt dit als een groot probleem. “We zorgen hierdoor onnodig voor verkeers- en geluidsoverlast. Ook leidt het tot afnemende motivatie bij het personeel en zijn we minder paraat voor eventuele andere calamiteiten.” De Alphense brandweer is daarom al jaren bezig om de hoeveelheid meldingen op basis van loos alarm te verminderen. “Het aantal blijft de laatste jaren echter constant, omdat er steeds meer automatische installaties komen.”

Topprestatie

Wat ziet Zuidijk als essentieel voor het werk van de brandweer? “Je moet altijd klaar zijn voor het leveren van een topprestatie. Het is onze plicht om altijd alert en paraat te zijn. En, we moeten zorgen dat we steeds goed geoefend en opgeleid blijven. Daarnaast dienen we altijd op de hoogte zijn van de actuele situatie wat het verkeer, de bluswaterpunten en de moeilijke panden betreft.”

“We mogen geen slechte prestatie leveren”, benadrukt hij. “En de eisen vanuit de maatschappij nemen steeds toe. Je kunt van ons echter geen resultaatverplichting verwachten, alleen een inspanningsverplichting. Wij moeten zorgen dat we binnen een bepaalde tijd met de goede mensen en voldoende materieel op de juiste plaats zijn. Een brand of calamiteit zelf is te onvoorspelbaar om daar vooraf een te behalen resultaat aan te koppelen.”

Samenwerking

Het brandweerkorps van Alphen aan den Rijn maakt met 30 andere korpsen deel uit van de regio Hollands Midden. De centrale commandopost bevindt zich in Leiden, bij de alarmcentrale. “Op één verdiepingvloer bevinden zich hier naast de brandweer ook de centrale posten van de politie Hollands Midden en de ambulance”, merkt Zuidijk trots op. Hij heeft zelf ook regelmatig de leiding over de brandweer in de regio. “Er is altijd één commandant van dienst aangewezen voor de regio. Als ik dat ben en er is sprake van een regionale calamiteit dan ga ik naar Leiden om van daaruit de operatie te leiden.”

Het nauwst werkt de brandweer van Alphen aan den Rijn samen met zes omringende kleinere gemeenten. “Deze ondersteunen we indien nodig met onze ladderauto en duikteam. Dat is apparatuur die ze zelf niet in huis hebben.”

Cultuurschok

Begin december vorig jaar sloten de vakbonden met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten een principe-akkoord over de afschaffing van het functioneel leeftijdsontslag (flo) per 1 januari 2006. De flo-regeling hield in dat brandweermannen en ambulancepersoneel als ze 55 werden, mochten

stoppen met werken en tussen hun 55ste en 65ste een flo-uitkering kregen. Het flo was ooit in het leven geroepen als tegemoetkoming voor de zware fysieke belasting van het brandweervak, waardoor brandweermensen vaak op oudere leeftijd de lichamelijke kant van hun werk niet meer aankonden. De belangrijkste reden voor het afschaffen van de regeling was dat deze te duur werd. Het akkoord leidde in het hele land tot wilde acties bij de brandweer. “Het was onvermijdelijk dat de regeling ter discussie werd gesteld”, meent Zuidijk.

In plaats van het flo komt een regeling dat brandweermensen, na 20 jaar bij de brandweer te hebben gewerkt, op zoek moeten naar ander werk. Nieuw personeel dat per 2006 in dienst treedt, komt daarom voor maximaal 20 jaar in dienst. Voor mensen met meer dan 20 dienstjaren verandert niets. Zij mogen met hun 55ste vervroegd met pensioen. Brandweermensen met minder dan 20 dienstjaren mogen, zolang het fysiek mogelijk is, in dienst blijven. Pas in mei 2006 wordt echt duidelijk wat de nieuwe situatie is, omdat dan de uitwerking van het akkoord gereed is. “Bij de brandweer is het altijd traditie geweest dat mensen er hun hele werkzame leven doorbrengen. Het motto was eens bij de brandweer, altijd bij de brandweer. Met het vervangen van het flo door de nieuwe regeling is dat nu op de helling gezet. Dat is niets minder dan een cultuurschok.”

Hij ziet ook de voordelen van de nieuwe regeling. “Door de termijn van 20 jaar heeft iemand alle tijd om zich met carrièreplanning en loopbaanbegeleiding voor te bereiden op de overstap naar ander werk”, stelt hij. “Hierdoor vindt hij of zij gemakkelijk passend nieuw werk bij bijvoorbeeld een ander onderdeel van de gemeente.”

Wat vond Zuidijk van de acties? “Het was een heftige periode in december. Hier werden zondagsdiensten gedraaid. Er werd niet geoefend en er vond geen onderhoud plaats. Ik zat daarbij tussen twee vuren. Aan de ene kant had ik de verantwoordelijkheid voor het personeel en aan de andere kant die voor de bedrijfsvoering. Dat zorgde voor veel dilemma’s.”

Pensioen

Aangezien de brandweer een overheidsinstelling is, voert het ABP de pensioenregeling van de brandweer uit. Hoe kijkt Hans Zuidijk aan tegen het ABP als pensioenuitvoerder? “Ik ben 39 jaar oud, dus nog niet al te zeer met mijn pensioen bezig, maar ik krijg een jaarlijks overzicht dat ik altijd aandachtig bekijk. Ik vertrouw er zondermeer op dat mijn pensioen bij het ABP in goede handen is. Onze afdeling personeelszaken onderhoudt de contacten met het ABP en volgens mij gaat dat allemaal goed.”

“Ik vind het belangrijk dat de medewerkers die met pensioen gaan tijdig over concrete informatie beschikken hoe hun pensioen eruit komt te zien,” benadrukt de brandweercommandant. “In 2007 gaan er drie medewerkers van het brandweerkorps met pensioen. Je ziet dat ze nu al bezig zijn met de periode na hun pensioen. Ze willen graag weten welk bedrag ze maandelijks ontvangen als ze met pensioen zijn.”

Veranderingen

Zuidijk ziet dat de rol van de brandweer sinds een jaar of tien aan het verbreden is. “Vroeger waren we er echt voor het blussen van branden, nu helpen we mee aan het creëren van een veiligere samenleving. We zijn ons steeds meer gaan richten op de preventie. Deze rol is minder vanzelfsprekend dan het blussen van branden, zodat we vaak het nut ervan moeten uitleggen. Je ziet dat partners hier nog aan moeten wennen, maar dat ze de meerwaarde ervan beginnen in te zien.”

“Verdere schaalvergroting is onvermijdelijk”, zo verwacht Zuidijk. “Ik denk dat de brandweer de komende vijf jaar van een gemeentelijke in een regionale organisatie zal veranderen. Net als een regionale politie zal je een regionale brandweer krijgen. Ik sta daar wel achter, omdat de regionale schaal beter is voor de uitvoering. Je moet echter wel zorgen dat je de lokale betrokkenheid houdt. De schaalvergroting zal ongetwijfeld voor nieuwe onzekerheden en verandering van de arbeidsvoorwaarden gaan zorgen. Dit zal veel aandacht vragen.”

Hans Zuidijk is 39 jaar oud. Hij is op zijn 18^e als vrijwilliger in Goes begonnen. Op zijn 23ste trad hij bij de brandweer in Delft in dienst. Daarna doorliep hij alle rangen bij de brandweer: van brandwacht tot bevelvoerder en uiteindelijk commandant. Hij trad aan als brandweercommandant in Alphen aan den Rijn toen hij 33 was. “Het is een pre als je al ervaring hebt bij de brandweer voordat je een leidinggevende functie gaat bekleden, maar je ziet ook mensen van buitenaf komen. Het voordeel daarvan is dat het een verfrissende werking heeft.”

De brandweer van Alphen aan den Rijn heeft drie blusvoertuigen, een zogeheten autoladder (ook wel ladderauto genoemd) en vier hulpvoertuigen. Eén van de hulpvoertuigen is het zogeheten haakarmvoertuig. Hierop bevindt zich een haak waaraan diverse soorten bakken kunnen worden vastgezet. Dat kan een bak zijn met cilinders met extra ademlucht of met een zogeheten dompelpomp, dat is een krachtiger pomp dan normaal bij het blussen wordt gebruikt. Een ander hulpvoertuig met duikapparatuur is speciaal bestemd voor het duikteam.